

Verslag workshop: Een circulaire Spuiboulevard; dé verbinding tussen uiteenlopende opgaves!

10 april 2018, Onderwijsmuseum, Dordrecht

Aanwezigen

Gemeente Dordrecht:

Frank Sieuwerts, Rob Koppelaar, Pauline Niersman, Joyce Theijn, Joop Veth, Edwin van Son, Jan-Willem Schuurman, Mirjam Kiewiet, Peter Vissers, Kim van Doesburg, Naoual Loiazizi, Ciska Meijer, Anthoni Molina Gallardo

Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid:

Patricia Kramers

Ingenieursbureau Drechtsteden:

Peter van den Eijnden, Ray Westerhuis

Cirkellab:

Thirza Monster, Jeroen Put

Achtergrond

De Spuiboulevard gaat op de schop. De gemeente Dordrecht wil dat het gebied weer een plek wordt waar Dordtenaren trots op zijn en vertrouwen in hebben. De Spuiboulevard moet een toplocatie worden om te wonen en te werken. Ook komt er een nieuw Stadskantoor. Er is een visie opgesteld door de gemeente en tijdens de Spuisafari zijn er breed ideeën opgehaald. Toch biedt de herontwikkeling nog volop ruimte voor nieuwe perspectieven en concrete oplossingen voor duurzaamheid. Dikwijls denken we dan als eerste aan energie. Maar hoe zit het met de grondstoffen?

Wat circulaire economie kan betekenen in deze gebiedsontwikkeling, hebben deelnemers ontdekt in deze workshop; van circulair ontwerp, hergebruik van materialen, prestatie-model, circulaire sloop tot aan de economie!

Introductie circulaire economie

De workshop werd afgetrapt met het beluisteren van het lied 'Knockin' on Heaven's Door' uitgevoerd door Guns N' Roses, waarvan de oorspronkelijke versie van Bob Dylan is en door vele (on)bekende artiesten gecoverd is. Circulaire economie gebeurt dus al lange tijd. Toch zijn er ook nog een boel uitdagingen, omdat ons denken nog veelal lineair is. Daar helpt Cirkellab overheden en bedrijven mee om bedrijfs- en maatschappelijke uitdagingen om te zetten in concrete (business)kansen en oplossingen op regionale schaal. Daarbij kun je denken aan het uitwisselen van materialen en energie en het creëren van innovatie, samenwerking en lokale werkgelegenheid. Maar dus ook aan gebiedsontwikkeling. Vervolgens werden de deelnemers getest in hun eigen kennis over circulaire economie in een quiz. Zo werd bijvoorbeeld geleerd dat de bouwsector de meest grondstofintensieve sector is in NL met 50% van het nationale grondstoffengebruik! De bouw kan met dit gegeven een erg belangrijke rol spelen in de transitie naar een circulaire economie.

Verdere uitleg over circulaire economie kwam aan bod in [deze video](#) en het R-en model van de technologische stromen (Rethink, Redesign, Refuse, Reduce, Reuse, Repair, Refurbish, Remanufacture, Repurpose, Recycle en Recover). De R-en zijn hierbij op volgorde van wenselijkheid genoemd. Daarbij is bijvoorbeeld recyclen pas een van de allerlaatste stapjes gezien dit dikwijls kwaliteitsverlies met zich meebrengt en veel energie nodig heeft. Beter is eerst te kijken; hoe wij grondstoffen in beginsel al kunnen

Rethink
Redesign
Refuse
Reduce
Reuse
Repair
Refurbish
Remanufacture
Repurpose
Recycle
Recover

Een circulaire Spuiboulevard; dé verbinding tussen uiteenlopende opgaves!

voorkomen/beperken en vervolgens een product in zijn geheel zo lang mogelijk ge- en hergebruiken.

De circulaire economie belooft veel kansen. Zo heeft TNO berekend dat als we inzetten op een circulaire economie, er 7,3 miljard euro per jaar bespaard kan worden wat vergelijkbaar is met 54.000 banen. Er is dan ook een Nationaal Grondstoffenakkoord die de ambitie onderschrijft om in 2030 50% circulair te zijn en in 2050 100% circulair. Ook de gemeente Dordrecht heeft al verschillende circulaire stappen gezet, zoals:

- De Duurzaamheidsfabriek waarin circulaire toepassingen zijn verwerkt
- Een onderzoek naar circulaire kansen in de Dordtse economie
- Een inspiratietraject rondom circulair inkopen binnen de Drechtsteden
- Een samenwerking rondom circulaire en inclusieve bouw genaamd Cirkelstad
- Een pilot rondom innovatief water- en afvalbeheer

Dit laatste is een mooi voorbeeld waar verschillende partijen samenwerken aan verschillende opgaves. Met een aquadrone (de WasteShark) wordt (plastic) afval van oppervlaktewater verzameld en de problematiek rondom eendenkroos wordt aangepakt. Daarnaast bezit de aquadrone verschillende sensoren om bijvoorbeeld waterkwaliteit te kunnen meten. En kan het beheer goedkoper en effectiever op deze wijze? Tenslotte wordt ook getest of van het plastic afval weer een waardevolle toepassing gemaakt kan worden.

Introductie circulaire gebiedsontwikkeling

Gebiedsontwikkeling is een complex vraagstuk, dit is niet anders voor circulaire gebiedsontwikkeling. Dit gaat niet alleen over 'wat kun je met een gebouw aan het einde van de gebruiksduur?', maar gaat veel verder dan dat; over alle facetten op ieder niveau, in iedere fase van de levenscyclus. Daarbij wordt er buiten de gebouwen en componenten ook gekeken naar de gebouwde omgeving, naast de materialen ook naar energie, water, biodiversiteit en mobiliteit en is iedere fase van belang: ontwerp, inkoop, productie, gebruik en end-of-life. Daarbij zijn er vele dilemma's: als je aan een knop gaat draaien, heeft dit effect op een andere knop. En wat te doen bijvoorbeeld met nieuwbouw vs. leegstand, vastgoed vs. flexgoed, energie vs. materialen? Ook staat circulaire economie deels nog in de kinderschoenen. Het één en ander moet nog nader ontdekt worden.

Er zijn in ieder geval al mooie voorbeelden van circulaire gebiedsontwikkeling in het land om van te leren, zoals de circulaire wijk Buiksloterham in Amsterdam, de circulaire sloop ofwel 'oogst' van New Horizon in onder andere de wijken Wielwijk en Crabbhof in Dordrecht, het circulaire paviljoen Circl van ABN AMRO, het circulaire kantoorgebouw Alliander, een circulaire sociale huurwoning in Nijmegen, de Ritswand (flexibele kantoorindeling), het restaurant Instock (voedselverspilling tegengaan), wijklab WASTED en deelplatform Peerby. Dit betekent dat de circulaire economie geen utopie meer is, maar langzamerhand gestalte krijgt in de openbare ruimte en in ons dagelijks leven!

[Klik hier](#) voor de presentatie van Cirkellab.

Een circulaire Spuiboulevard; dé verbinding tussen uiteenlopende opgaves!

Marshmallow Challenge

De deelnemers werden vervolgens in een aantal groepen aan het werk gezet. De opdracht was: Bouw een vrijstaande constructie van spaghetti, touw en plakband met daarop een marshmallow. Het team met de hoogste constructie wint. Als extra uitdaging kregen de deelnemers mee om zo min mogelijk 'grondstoffen' te gebruiken, maar wel een stevige constructie te realiseren. Een aantal lessen hieruit volgden met het belang van: vroegtijdig testen, samenwerking, de reis en een stip op de horizon. En dat 'circulair' bouwen nog niet zo makkelijk is!

Introductie herontwikkeling Spuiboulevard

Ciska Meijer gaf aan waar we staan wat betreft [de herontwikkeling van de Spuiboulevard](#). Een aantal doelstellingen en kaders is al vastgesteld:

- Afname aantal M² kantoor/toename aantal woningen
- Verhogen verblijfskwaliteit door vermindering verkeersintensiteit
- Verbeteren kwaliteit van openbare ruimte en gebouwen
- Vergroten stedelijke levendigheid en vermindering sociale onveiligheid
- Goede locatie kermis en andere evenementen, binnen of buiten het gebied
- Verplaatsen stadskantoor, in principe naar locatie oude Belastingkantoor
- Financieel haalbaar

Daarnaast zijn er een aantal visies uitgewerkt, te weten 'Waterstad', 'Compacte Stad' en 'Dordtse Hoven' en wat dit dan betekent voor de verschillende doelstellingen, kaders en opgaves. Ook is er een Spuisafari georganiseerd waar ruim honderd mensen uit het gebied input hebben gegeven voor de herontwikkeling. Dit heeft een aantal conclusies opgeleverd, zoals dat de Kermis niet leidend moet zijn in de herontwikkeling, een mix aan hoog, middelhoog en laagbouw en ook doelgroepen en werkfuncties, autoluw en ondergronds parkeren. Een aantal vervolgstappen zijn: Stadslabs, onderzoeken, definitief scenario waar alles bij elkaar komt en een advies richting college/raad.

Brainstorm

De deelnemers gingen in een aantal groepen in verschillende rondes een uitdagende brainstorm aan om een circulaire Spuiboulevard te creëren en te concretiseren. Dit heeft geresulteerd in 4 ambities en ideeën:

- Groep 1:
Over 10 jaar is de bouw in het gebied volledig circulair: alles circulair inkopen, zo min mogelijk slopen, grondstoffenbank, block chain, stimuleringsubsidies, communicatie, etc. Hier zijn zowel harde afspraken en beleid als stimulansen en 'trail en error' van onderop nodig om dit te realiseren.
- Groep 2:
Stadskantoor as a service en in 2028 50% circulair in het gebied: deelauto's, klimaatadaptief, flexibele functies, moestuinen op daken, indien sloop nodig is verplicht laten 'oogsten', winkels

Een circulaire Spuiboulevard; dé verbinding tussen uiteenlopende opgaves!

stimuleren geen verpakkingen aan te bieden, etc. Inzetten op onder meer passie/motivatie van ontwikkelaars en samenwerking aangaan met partners (marktverkenning). Daarbij wordt het stadskantoor hét toonaangevende voorbeeld waarvoor we nú starten voor zowel de regio, het land als de wereld.

- Groep 3:
Let's make the Spuiboulevard great again: toekomstbestendige gebouwen, multifunctioneel, deelgebruik, flexibele wanden, hoogwaardige openbare ruimte, gebied as a service, ondergrondse recyclesystemen, etc. Hiervoor mobiliteit en logistiek anders inrichten en gebruikmaken van nieuwe technologie. Zoals met drones of fietsen een pakketje bezorgen of retourlogistiek organiseren met slimme apps.
- Groep 4:
Geen muur, maar een zachte overgang van binnenstad naar de rest van de stad met groen: autoluw uitbreiden, OV/fiets aantrekkelijker maken, directe fietsroute, spoor ontsluiten op bus/tram/lightrail, OV terminal (laat grid los), Spuihaven gebruiken voor recreatie.

Wrap up

De uitgewerkte ambities en ideeën werden in een pitch gepresenteerd voor een jury in de vorm van een Dragons' Den. Na een aantal 'kritische' vragen en een voorselectie van het publiek, is groep 1 verkozen tot de winnaar! Zij hadden een uitdagende ambitie geformuleerd met een uitgewerkt plan waar zowel top down als bottom up het één en ander in gang werd gezet.

Ciska sloot af: "Het is een complex geheel en ook moeilijk om alle betrokkenen in 1 (en liefst de beste) richting te krijgen. Deze workshop heeft zeker geholpen om hierin weer stappen te zetten, om enthousiasme te krijgen voor het onderwerp circulaire economie en dit als 'vanzelfsprekend' vroegtijdig mee te nemen in de plannen!"

